

ENVIROMENTÁLNÍ ÚZKOST U SOUDU

Daniel Weinhold / Komentáře / 10. 9. 2021 / 7 min.

Sedláci z Českého ráje, lesník ze Strakonicka, muž z Prahy trpící enviromentální úzkostí. Tak jsou označeni žalobci ve zveřejněném znění správní žaloby letos podané proti české vládě a několika ministerstvům, v níž se žalobci domáhají určení, že žalované orgány nepřijaly dostatečná opatření ke snižování emisí skleníkových plynů. A žádají, aby soud uložil ministerstvům a vládě povinnost do šesti měsíců přijmout nezbytná a přiměřená opatření směřující ke snížení emisí.

Žaloba zapadá do trendu pokusů ovlivnit klimatickou legislativu soudní cestou, což je mediálně vděčným tématem vždy, když se někde na světě soudci podvolí snaze ekologických aktivistů získat klacek na neposlušné zákonodárce. Žalobci sami citují vedle nizozemského, amerického či francouzského soudního rozhodnutí třeba i rozsudek v nepálštině, a to ještě mezitím přibylo i hojně adorované rozhodnutí německého spolkového (ústavního) soudu, které zavázalo německé zákonodárce ke zpřísnění jejich klimatického zákona.

Ne dosti na tom, že k soudům jsou takto poháněny vlády. Greenpeace nyní obeslaly Volkswagen a další německé automobilky předžalobní výzvou, v níž avisují požadavek, aby bylo automobilkám nařízeno přestat do roku 2030 prodávat vozy se spalovacími motory. Pokud do 29. října automobilky neprovedou požadované změny, chystají se aktivisté podat žalobu. Povzbuzením je jim nedávné rozhodnutí nizozemského soudu, v němž byla uložena povinnost k významné redukci emisí CO₂ společnosti Shell. Německá předžalobní výzva se, mimochodem, opírá o ustanovení německého občanského zákoníku týkající se prevenční povinnosti a ochrany proti neoprávněným zásahům do vlastnického práva, která mají své protějšky i v občanském zákoníku českém. Brzy se tak možná dočkáme, že některého z českých sedláků, lesníků či anxiousních Pražanů napadne podobně žalovat civilní žalobou i některou českou korporaci.

Změny klimatu jsou závažné téma, a jistě bychom se k příštím generacím neměli chovat sobecky tak, že jim planetu odkážeme bezútešně zplundrovanou. A málokdo se asi zastane kterékoliv vlády, že v tomto ohledu dělá dost a víc už by nemusela. Samozřejmě je zde otázka míry – s tou lze snadněji žonglovat v kavárenské či hospodské debatě než v soudní síni, kde by neměl utrpět požadavek na dostatečně určité a vykonatelné soudní rozhodnutí. Nebo-li – soudní výrok musí znít na konkrétní sumu nebo akci, ne jen na jakési obecné: *“Musíte se víc snažit, pane správče.”* To by mělo platit pro jakýkoliv rozsudek. (Pokud si nicméně žalobci v české klimatické žalobě například povzdychávají, že neexistuje limit pro minimální množství vody v různých půdních vrstvách, nabízejí zdá-se snadné řešení. Stanovme povinné minimální relativní nasycení půdy – aneb poručme větru,

dešti – a máme vystaráno. Nač malé ambice – když se skrze soudce mají měnit zákony tohoto státu, proč ne rovnou i zákony fyzikální.)

Ilustrativní obrázek od clause-67401-1280 z Pixabay

Ostatně, česká klimatická žaloba procesně pokulhává nejen v tomto ohledu. Žalobci se úmyslně vyhnuli volbě nejpříhodnějšího žalobního typu: nečinnostní žalobě, kterou procesní předpis výslovně předpokládá pro pasivitu správních orgánů (protože by s ní nemohli uspět, neboť by museli požadovat vydání konkrétního správního rozhodnutí). A zásahovou žalobou, kterou zvolili, nelze napadat úkon, který není dostatečně individualisován – který působí obecně, tedy ve vztahu ke komukoliv. Žádná *actio popularis*, žaloba na ochranu třetích osob, přípustná není. Správní soud nejspíše tuto překážku, dovedně skrývanou za masku „lesníků“ a „sedláků“, nepřehlédne.

Klimatické žaloby ale vyvolávají podstatnější otázky. Je správné, aby o zpřísnování právní úpravy na ochranu klimatu rozhodovaly soudy? Ekologičtí aktivisté se dovolávají ochrany lidských práv, jak je zaručena mezinárodními smlouvami a ústavami většiny zemí, včetně Česka. Mj. odkazují na česká ústavní ustanovení ohledně ochrany života, zdraví, soukromého a rodinného života a vlastnictví, jakož i práva na příznivé životní prostředí. Ale Ústava také stanoví, že politická rozhodnutí vycházejí z vůle většiny (sic!) vyjádřené svobodným hlasováním. A rozlišuje mezi mocí zákonodárnou, mocí výkonnou a mocí soudní. Je správné, aby se legislativa aktivně měnila (ne tedy jen zrušovala pro případné závady) v důsledku soudního příkazu na základě žaloby několika jednotlivců? Ač mám pochopení pro možná dobré úmysly těch, kteří se pod podobné žaloby podepisují, za sebe uzavírám, že tento postup je extrémně nebezpečný a zcela nevhodný.

Stačí si jen připomenout alarmování automobilových odborníků, že brzy nebude možné v Evropě vyrobit vůz s jakž takž dostupnou cenou (pod půl milionu korun), který by vydržel v provozu rozumně dlouho (životnost elektromobilů se odhaduje jen na osm let). Zeptá se někdo v soudní jednací síni, co si o žalobě myslí třeba důchodce na českém venkově, který si bude nový vůz sotva moci dovolit, a bez automobilu se nedopraví na nákup ani k lékaři? Nebo vytížený byznysmen, který namísto pár minut při tankování má strávit půlhodinu při dobíjení? I jejich práva jsou přeci ústavně zaručena, a paradoxně by se mohli dovolávat většinou stejných ustanovení ústavních zákonů jako žalující ekologičtí aktivisté, tedy ochrany vlastnictví, soukromého života, apod. Ostatně vlastnictví (jehož ochrany se dovolávají žalující lesník a sedlák) nesmí být zneužito na újmu práv druhých.

Čeští zákonodárci si přitom už několik let lámou hlavu na tom, jak vyřešit navrhované hromadné žaloby, a zda se při kolektivní ochraně práv přiklonit k přihlašovacímu principu (*opt-in*) nebo odhlašovacímu principu (*opt-out*). Tedy, když někdo podá žalobu ke kolektivní ochraně práv, zda rozhodnutí člena skupiny s podobnými nároky být do něčeho zapojen či zařazen je na straně člena skupiny, nebo je někdo takový automaticky zahrnut do řízení a má pouze následně možnost být z něj z vlastní iniciativy vyřazen. Ekologické aktivity při podávání klimatických žalob však zjevně tento problém netrápí – tak nějak jsme všichni vzati na palubu usilovatelů o přísnější ekologické zákony, aniž by se nás kdo ptal na názor.

Fotka od Rilsonav z Pixabay

Ačkoliv nejsem přesycen důvěrou v moudré rozhodování zákonodárců a probíhající předvolební kampaň optimismu nepřidává, stále se domnívám, že reprezentivní

demokracie je tou nejméně nevhodnou formou rozhodování o vyvážení různých protikladných zájmů při přijímání nové legislativy. Rozhodně více vhodnou než provedení legislativních změn dle názoru několika soudců z podnětu omezené skupiny angažovaných žalobců.

Muž z Prahy trpící enviromentální úzkostí, zmíněný v úvodu, předložil k důkazu v řízení o klimatické žalobě zprávu z psychologického vyšetření, vystavenou klinickým psychologem. Nevím, zda se soud třeba nerozhodne doplnit dokazování psychologickým vyšetřováním členů vlády na straně žalované, nebo jak povede dokazování zahájené takto originálním způsobem. Jen doufám, že o zákonech závažně ovlivňujících životy nás všech nerozhodne jeden psychologický posudek – z něčeho takového mám asi úzkost nejvyšší.

Daniel Weinhold

Autor je advokát, partner advokátní kanceláře Weinhold Legal

[články autora >](#)